

“Zamanı Tanrı Yaşar, Kişioğlu Ölümlüdür.”

Düşünmek tarih boyunca dünyanın en büyük suçu olmuştur. Düşmanlarınızı çoğaltmak düşünmeyle başlıyor. Bunun farkındayız. Bizlerde işin kolayına kaçabilirdik. Kendimizi bir kampa ait gösterip rahatlayabilirdik. İnsanın kendi vicdanı kadar onu acıtan başka bir olgu yoktur. İnsan olmak ancak vicdan sahibi olmakla mümkün. Vicdan muhasebesini çıkarlarıyla ilişkilendirenler yüzlerini aynada gördükçe ondan ürkenlerdir.

İnsanlık Covid-19 salgını ile birlikte kendi vicdanının yansımasını aynada gördü ve oldukça irkildi. Çok kısa sürdü bu irkilme. Aşının bulunmasıyla birlikte insanlık muhasebesi başkan bir alana kaydı.

İlk İslam düşünürü Kindî kudret sahibi Tanrı'nın tüm kozmik varlığı (felek) evrendeki her şeyi içinde barındıran tek bir canlı şeklinde yarattığı iddiasındadır. Yani yeryüzündeki, evrendeki her varlık o tek canlı yaratılmışın hücreleridir. Dünyadaki salgın adeta bunu bize tekrar hatırlatmıştı. Yaşantımızın çirkinlikleri olarak evrene yansıyan davranışlarımızı gözden geçirme gereği duymuş, ümitlenmiştik. Ümidimiz kısa sürdü. Yine de kendi vicdanın susturmaya kıyamayanlar insanlık için ümitli olmaya çağırıyorlar bizi.

Marmara'yı istila eden deniz salyası da aslında Kindî'nin iddiasını göz ardı etmemizin bir sonucu değil miydi? Gördüğümüzse gerçekte doğayı değil kendimizi nasıl acımasızca kirlettiğimizdi. Hiç üzerimize alınmadık. Kirlenen deniz sandık.

Bütün bu olup bitenler bize dikkatli ve özenli yaşamının bir gereklilik olduğunu söylüyor. Aslında aynı zamanda insanlığın her birikiminin nasılda yabana atılmaması gerektiğini ikaz ediyordu. Her bilgi nasıl da kıymetliydi. Zira birbirimizin ışığıyla gelmiştik bu günlere.

Kimler bu vicdanını susturamayanlar? Şairler, romancılar, hikâyeciler, yazarlar, fikir adamları, sanatçılar... Onlar vicdanlarını kanatarak mürekkep yapanlardır. Onların vicdanlarından çıkan sesler insanlık için ışık saçıyor. Karanlıktan çıkmanın imkânını da sunuyor bize. 21 Ağustos Dünya yazı günü vesilesiyle yine o ilk yazılı anıttaki sözü hatırladık. “Zamanı Tanrı yaşar kişioğlu ölümlüdür.” Akalemler o anıtın yazılı ikazını hatırlatan fanilerden mürekkep görülebilir. Karanlık günlerinize ışık ve vicdanınız olabilmek ümidiyle...

akalemler

- İbrahim SAVAR
“Tan mı? Kan mı?”
- Beste BEKİR
“Romantizmin Öncüsü J. G. Herder”
“Kan Irmağı”
- Burhan KALE
“Yağmur Dili”
- Yüksel GAZİOĞLU
“Düştüm Geceye”
- Selim TUNÇBİLEK
“Bin Yıldan Uzun Gecenin Bestesi”
- Hilal KUTLU
“Pandora'nın Kutusu”
- Kurtuluş ÇELEBİ
“İki Gözüm”
- Hızır İrfan ÖNDER
“Taşkın Üçlemeler”
- Selçuk ŞAMİL
“Melâl”
- Kübra GEDİK
“Bilge Karasu'nun Troya'da Ölüm Vardı Öykü Kitabında
“Deniz” Teması”
- Ayşe ALGÜN
“Meramı Hüzün Olanın”
- Neva SELÇUK
“İnceden İnce”

TAN MI? KAN MI?

İbrahim SAVAR

Nasıl da karanlık her yer. Işıksızlık mı yoksa umutsuzluk mu ruhumuzu daraltan? Reçine kokusu sinmiş şu tahta duvarlar, şu tezgâh, şu kara orman, şu yıkılası dünya... Hepsini de büyük bir hapishaneyi andırıyor. Hayat değişiminin olduğuna doğru hızla yuvarlanmaktayız. Düz taşların arasında yitip gideceğimizden emin, sıramızı bekleyip duruyoruz.

Yaşlanıyoruz. Her saniye, her dakika yaşlanıyoruz. Kemiklerimiz gitgide kuruyor, etimiz sertleşiyor, derimiz kırışıyor; hareketlerimiz, konuşmamız yavaşlıyor. Ama ölemiyoruz. Ölmek kolay değil. Kendimizi kesik bileğimizden döşemeye kanlar yayılırken ya da bir uçurumun kenarından aşağı süzülürken düşünüyoruz. İçimiz burkuluyor bir an. Midemizi dolduranlar yukarı hücum ediyor. Fakat ardı gelmiyor. Korkuyoruz. Her şeyi öylece

birakıp gitmek zor geliyor. Kümesteki tavuklar, bahçedeki sebzeler geliyor aklımıza. Ben olmasam ne olurdu halleri, diyoruz. Diyorum!

Parmaklarım acıyor. Böyle bir günde bunu hissediyor olmaktan da şimdi bunu düşünmekten de utanıyorum. Hiç ağlamadım. Ama dövüne dövüne ağlamayı, feryadımı göğe yükseltmeyi öyle isterdim ki. Üç gündür nerdeyse hiç durmadan kilim dokudum. Kocam Deliyel ile tanıştığımız gibi, zamanından önce teslim edersek fazladan alacağımız para benim olacaktı. Soğurkpinar'ınki gibi yeni bir çarık alacaktım kendime. Ne için? Taşlara basarken kanayan ayaklarım kanamasın, yara olmasın, eskimesin diye.

Önce keçilerimiz çoğaldı. Her seferinde ikişer yavruladılar. Tavuklarımız da oldu sonra. Ormandan dağ çilekleri topladık baharda. Büyük yokuşun dibindeki kasabaya götürdük onları. Sabun, kibrit, kumaş gibi şeylerle değiştirdik. Peynir yapmayı da öğrendim.

Eskimesin bu ayaklar. Daha, uzun yıllar gerekcek çünkü. Bu talihsiz bedeni, bu gitgide ağırlaşan ruhu taşıyabilsin diye. Ne oldu şimdi? Sabahattan beri tekilmek atmadım? Parmaklarımın acıdığını düşünecek zamanı bile buldum. Deliyel'in ters yüzünde, yakalanmış bir çocuğa duyulan hâkim öfkeyi görünce koynuma sakladım parmaklarımı.

Oysa ne güzel bakardı bana sevgili kocam. Birlikte geçen neşeli ve özgür bir çocukluğun ardından, aşkın ne olduğunu belki de hiç bilmeden, birbirine aktı yüreklerimiz. Evlenmekten başka çare yoktu. Kimse yadırgamadı durumu. Zaten bu ıssız köyde seçme şansımız da yoktu. Ana babalarımızdan gördüğümüz gibi yaşamaya devam ettik. Terk edilmiş bir evin, evimizin

duvarlarını çitlerini onardık. İki keçi edindik. Küçük bir bahçe yaptık. Kış için odun biriktirdik. Hepsini birlikte olurduk. Deliyel'in usta elleri her işe yatkındı. Nerede öğrenmişti bunca işi yapmayı, şaşırırdım. O zamana kadar hiç ayrılmadığımızı düşünürdüm. Sonra anladım çocukların sessizce, kendi başlarına öğrendiklerini. Anne olunca...

Önce keçilerimiz çoğaldı. Her seferinde ikişer yavruladılar. Tavuklarımız da oldu sonra. Ormandan dağ çilekleri topladık baharda. Büyük yokuşun dibindeki kasabaya götürdük onları. Sabun, kibrit, kumaş gibi şeylerle değiştirdik. Peynir yapmayı da öğrendim. Keçi peynirini çok

seviyordu kasabalılar. Her çarşamba ürettiklerimizi kasabaya götürdü Deliyel. Her dönüşünde de değişik şeylerle döndü eve. Çoğu tamirat işlerinde kullandığı aletlerdi getirdiklerinin. Bir gün de kucağında koca iplik makaralarıyla döndü. Kilim dokuyacağız, dedi. Üç gün içinde komşumuz Soğukpınar'inkine bakarak yepyeni bir tezgâh yaptı. O ormandayken ben evde kilim dokudum.

Evlendikten iki yıl sonra, kışın yaklaştığı günlerde bedenimden garip uyarılar almaya başladım. Yediğim hiçbir şeyin tadını alamıyor, çabucak yoruluyor, yataktan hiç kalkmak istemiyordum. Deliyel, o sevdiğim adam, bir düşman gibi görünüyordu gözüme. Kokusundan iğreniyor, çamaşırlarını yıkamaktan nefret ediyordum. İkimiz de olanın bitenin farkında değildik. Soğukpınar, hemen anlamıştı bütün bunların sebebini: Hamileydim. Kocama söylediğimde, birbirimize baktık ve "sanırım sevinmemiz gerekiyor" dedik. Sevindik, neye olduğunu bilmeden. Ama sevincimiz kısa sürdü. Deliyel'in yaşlı annesi öldü birkaç hafta sonra. Onu, babasının yanına gömdük. Kocamı ilk kez ağlarken gördüm mezarlıktan dönerken. Eve gelince, Almenekşe'yi yanımıza almamız, dedi. Elbette, dedim uysalca. Gidip eşyasını topladık. Deliyel, kapıya çaprazlama bir tahta çiviledi. Köyde kimsenin kapısında kilit yoktur. Uzun süre kullanılmayacak kapıları çivileyerek kapatır herkes. O günden sonra bizle birlikte yaşamaya başladı kocamın geçkin ve dilsiz kız kardeşi.

Sıcak bir yaz gününde doğdu Gün. Ertesi yıl da Tün. Evimiz kalabalıklaşıyordu. Arka tarafa bir kapı açıp buraya bir oda daha ekledik. Yumurcaklar birlikte büyüdüler. Almenekşe çok seviyordu ikisini de. Hiç söyleyemese de ben anlıyordum. Gün beş, Tün'se dört yaşındayken ben de keçilerle birlikte ikiz doğurdum. İki gürbüz oğlan daha... Hiç olmazsa biri kız olsaydı diye üzüldüm önceleri. Ama Deliyel'in keyfine diyecek yoktu. Bir anda dört oğul babası olmuştu. Geçen yılın oğlaklarından birini kesti ve büyük bir sofraya kurdu köylülerimize. Sofra başında ikizlerin ismini duyurdu: Biri Tan, öbürü Kan.

Birbirlerine ve babalarına benzeyen bu dört oğlanın adlarının da benzemesi gerektiğine karar vermişti Deliyel.

Çocukların pek çok şeyi kendi başlarına öğrendiklerini anne olunca fark ettiğimi söylemişim. Oğlanlara keçileri sağmayı, peynir yapmayı, pazarda nelere dikkat edileceğini öğretmek için hiçbir çaba harcamadık. Ama hepsini de öğrendiler, hatta bazılarını bizden daha iyi... Şimdiyse eksik kalan bazı şeyler olduğunu itiraf etmek zor geliyor. Aynı suçluluğu Deliyel'in gözlerinde de gördüm az önce.

Tan mı? Kan mı?

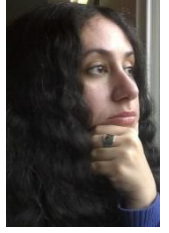
İki eşyadan, bir çift çoraptan, arasında seçim yapılacak iki farklı renk çiçekten söz eder gibi, iki evlattan söz etmek. Çoban Saklıoba'nın getirdiği haberin hangisine dair olduğunu düşünmek. Kaybedilen üç oğla karşın hayatta kalanın hangisi olduğu bulmaya çalışmak. Ne korkunç, ne büyük bir yıkım ya da ne sıradan bir iş.

Bak, ölmedin. Almenekşe gibi dilini yuttun. O bile daha üzgün sanki. Sen bütün uyuşukluğunla, bu işe yaramaz pelte halinde, acıyan parmaklarını, yitirdiğin çarıkları ve hayatta kalan son evladının hangisi olduğunu bulmaya çalışıyorsun. İki bacağı ve bir kolu olmayan bir insanın hangi kolunun sağlam olduğunun ne önemi var? Sormadan duramıyorsun. Kafanda hep aynı soru: Tan mı? Kan mı?

Nehrin yanından geçerken çığlıklar duymuş çoban. Suda çırpınan Gün için peş peşe suya atlamış üç kardeş. Hâlbuki hiçbiri de yüzme bilmezdi. Tıpkı anne ve babaları gibi... Saklıoba yetiştğinde ikizlerden birinin suyun üstündeki bir kütüğe sarılarak sürüklendiğini söyledi. Hangisi olduğunu uzaktan anlayamamış. Suyun önünü kesen delikanlılar durdurmayı başarmışlar kütüğü.

Köylüler önce Tün'ü sonra da Gün'ü getirdiler. Üçüncü kez kapı çaldı. Deliyel'in kollarında eşikten girene bakamadım.

ROMANTİZMİN ÖNCÜSÜ JOHANN GOTTFRIED HERDER

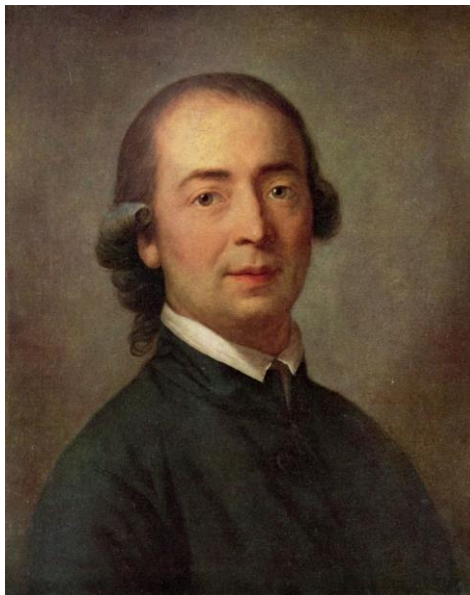

Beste BEKİR

Johann Gottfried Herder, 25 Ağustos 1744 tarihinde bugün Polonya sınırları içerisinde kalan Mohrunge'de dünyaya gelir. Fakir ve dindar bir ailede büyüyen Herder, on altı yaşına geldiğinde kendisine yardım etmesi karşılığında **Sebastian Trescho** isimli bir papazın evine ücretsiz kabul edilir. Yaşadığı bu evde bulunan geniş kütüphaneden de yararlanarak teoloji ve kültür alanında kendini geliştirir.

1762'de on yedi yaşında Königsberg Üniversitesinde eğitime başlayan Herder, orada eleştirel felsefenin kurucusu olarak kabul edilen tanınmış düşünür **Immanuel Kant**'in öğrencisi olur. Her ne kadar daha sonra fikirleriyle çelişse de Kant, Herder için önemli bir referanstır. Çok geçmeden Herder, Königsbergli filozof **Johann Georg Hamann** ile görüşlerinin benzerlik taşıdığını fark eder ve o dönemde hüküm süren aydınlanmış akılcılığı reddettiğine dair fikrini onunla paylaşır.

1764'te Herder, o zamanlar Rus İmparatorluğu'nun bir parçası olan Letonya'nın Riga şehrine taşınır. Orada Protestan bir papaz olarak atanır ve hem öğretmen hem de vaiz olarak hizmet eder. Bu sırada ilk eserleri de gün yüzüne çıkar. Bu eserlerinden biri de "*Modern Alman Edebiyatından Parçalar*" isimli eseridir.

Henüz yirmi yaşında iken bir Avrupa seyahatine çıkan yazar, hayata bakış açısını değiştirecek olan bu seyahat sırasında "*Seyahat Günlüğüm (1769)*" isimli eserini kalem alır. Aslında bu eserde kendini bilinmeyen yeni bir yolculuğa sürükler. Dönemin önemli kültür merkezlerinden olan Strazburg'a geldiğinde, Alman romantizmini temsil eden genç **Johann Wolfgang von Goethe** ile tanışır. Fransa'da ise **Denis Diderot**, **Jean le Rond D'Alembert** ve ansiklopedistlerle de temas kurar ve **Rousseau**'nun eserlerini inceler. Kısa bir süre sonra 1770'de Alman edebiyatının ilk önemli eleştirmeni olarak bilinen yazar **Gotthold Ephraim Lessing**'le tanışacağı Hamburg'a taşınır. Daha sonra 1773'te ise müstakbel eşi **Maria Karoline Flachsland** ile tanışacağı Darmstadt'a gider.

1772'de dilin doğal ve evrimsel karakterini vurguladığı "*Dilin Kökeni Üzerine Deneme*" adlı eserini yayımlar. Bu çalışması ile Berlin Akademisi tarafından ödüle layık görülür. 1776'da Weimar Lutheran Kilisesi'ne genel müfettiş olarak atanan Herder, 1778'de "*İnsan Ruhunun Bilgisi ve Duygusu Üzerine*" adlı önemli bir makale yayımlar. Antik tarih ve özellikle Orta Çağ ile ilgilenen yazar, 1778 ile 1779 arasında "*Karışık Parçalarla Halk Şarkıları*" adlı eserini yazdıktan sonra Alman klasisizminin merkezi olan Weimar'a

yerleşir ve hayatının geri kalanını burada geçirir. 1802'de Bavyera Prensi tarafından ismine "von" unvanı eklenen düşünür, bir yıl sonra 18 Aralık 1803'te elli dokuz yaşında hayata gözlerini yumar.

Alman edebiyat tarihinde romantizmin öncüsü olarak kabul edilen Herder, eleştirmen ve ilahiyatçı olmasının yanı sıra ünlü bir filozoftur. Germen halklarının kültürel özelliklerini ve kişiliğini savunan milliyetçi ruhu, Alman romantizminde kilit bir figür olan Johann Wolfgang von Goethe'ye de ilham verir.

Herder, bir ülkenin sanatsal yaratımlarını ve kültürünü doğru yorumlayabilmek için o ulusun tarihini derinlemesine incelemek ve geçirdiği sosyokültürel değişimleri doğru anlamak gerektiğini savunur. Çünkü ona göre, geleceğin nasıl olacağını tahmin etmek için önce bugünü ve geçmişi anlamak gerekir. Bunu da hesaba kattığımızda, Herder'in eski uygarlıklardan insan tarihi, dilin kökeni, dini törenlerin etkisi ve doktrinleri gibi konuları neden ele aldığını daha iyi anlarız. O, Aydınlanma Çağı'nın birçok düşünürünün aksine Orta Çağ'ı Avrupa halklarının kökeni olarak görmektedir.

Onun çalışmaları, kişiliğinin ve entelektüelliğinin açık bir yansımasıdır. Kendini tek bir konu ile sınırlamaz; bilâkis teoloji, felsefe, edebiyat, filoloji, tarih ve Alman milleti gibi birçok konu hakkında yazar. Bu durum, eleştirmenler tarafından olumsuz bir ayrıntı olarak değerlendirilir. Çalışmaları ise onlara göre akademik bir çalışmadan çok, metne dönüştürülmüş gündelik bir konuşma kadar düzensizdir. Fakat bir entelektüelin alışılmamış bir anlatım tarzına sahip olması, çalışmalarının değerli olduğu gerçeğini elbette ki değiştirmez. Yaratımları, Alman tarihini ve kültürünü korumaya odaklanır, dolayısıyla Alman tarihinin gelişim sürecini, olayların insanların karakterini ve mevcut durumunu nasıl

etkilediğini analiz eder.

Johann Gottfried von Herder, Alman romantizmini ateşleyen figürdür. Onun felsefesi, romantizmin habercisi olan Fırtına ve Coşku hareketine de zemin hazırlamıştır. İnsanlar arasında farklılıklar olduğunu ve her milletin kendine özgü bir ruha (*Volkgeist*) sahip olduğunu düşünen Herder, buna ilaveten Orta Çağ'ı Avrupa halklarını oluşturan önemli bir unsur olarak kabul eder. Goethe üzerinde kayda değer bir etkiye sahip olmasının yanı sıra, zamanının Kant ve Diderot gibi önemli düşünürleriyle de temas kurar. Hem bireyciliği hem de milleti yüceltmesi onu romantikler için iyi bir referans kaynağı hâline getirmiştir.

KAN IRMAĞI

Durgun akan su
neler biriktirir içinde
bilir misiniz?

İçti ağıt yangını
sızılı kan ırmağı
akmaz mı sanırsınız?

Değil sizin öyle
aklınıza geleni
dilediğinizce haykırdığınız

İşlercesine bir oyaı
usulca katılır hayata,
bilmez ki can yakmayı

Beste BEKİR

YAĞMUR DİLİ

Burhan KALE

Son günlerde yağmuru bekliyorum sürekli... Ziyadesiyle akşama doğru... Mekânım daire balkonum... Pandemi dönemi nedeniyle işten erken çıkıyorum, eve gelmemden mütevellit yeni huylar ediniyorum. Haziranın ilk günleri bu yağmur beni benden alıyor desem yeri var... Balkona yerleştirdiğimiz emektar kanepeye oturup ufka bakıyorum, gözlerimi az sağa çevirip Erciyes'i süzüyorum... Bazı yerler güneşli bazı yerler bulutlu olsun yağmuru hissediyorum... *Hastanın sabahı, mezarın ölüyü, Şeytanın bir günahı beklediği gibi*¹ ben de yağmuru bekliyorum. Öyle ya saçlarımı yağmur yıkamalı, yürüdüğümde beyaz çiçeklerle yanyana, asmalarda kedi bıyıkları ekşimsi kıvrımlarla, bir de yanımda küçücük bir kız olmalı, buzdan yüreğimi sarmalı sıcacık elleri, öyle ya saçlarımı yağmur yıkamalı...²

Neden sonra bir yağmur başlıyor hem de bardaktan boşalırcasına ve ince bir iplik gibi... Dokunuyor bu yağmur yüreğime, alıp götürüyor beni şiir denizinin huzur dolu kıyılarına... *Eski bir banka oturuyorum alın çizgilerim derince, gözlerimde parıldıyor deniz...*³

Şiirde aşk derecesinde yağmura ilgiyi görüyorum. Yağmurda şair oluyoruz belki de... Ya da aklımıza şiir geliyor yağmurla beraber... Farında bile olmadan dudaklarımızdan dökülüyor şiir...

Yağmur öncelikle rahmet olduğuna göre, rahmet peygamberine yazılan dizeleri tutuyor elimden *içimin göklerinden duymaya çalışıyorum, taşlar bile yemyeşil filizleniyor, yıldırımlar parçalıyor çirkefin gövdesini, sel gidiyor ve zulmetin çöplüğü temizleniyor.*⁴

Yağmur duası bana da bekletiyor yağmuru; *bir yağmuru biliyorum bir de kaldırımları, biri damla damla alınma düşüyor, diğerinde durup göğe bakıyorum*⁵ Yine de ötesini söylüyorum, *melekler bir demir parçasının üzerine oturuyorlar, her biri bir damla atıyor aşağıya, yağmur bunun için yağıyor, ben bunun için yağmuru seviyorum...*

*Kıldan ince yağıyor bu yağmur ve nefesten yumuşak... Bu yağmurun bir gün dindiğinde, aynaların yüzümü/yüzümüzü tanımayacak olması*⁶ ne kadar acı... İşte insanın faniliği bu diyor...

*Küçük, muttarid, muhteriz darbelerin kafeslerde, camlardaki pür ihtizazı*⁷ ile irkiliyorum...

*Hüzünden ince bir yağmur arıyorum*⁸ derken sanki hüznün her engeli aşan yanına dokunan sırlı bir yağmurla buluşuyorum ve her insan bir çiçek olduğuna göre *yağmurun istemediği çiçek olmadığını* düşünüyorum...

Tarih boyunca vatan millet için canını veren ve kanını akıtan kahramanlar, şehitler ölüme meydan okuyorlar yağmurda... Onlar da kurşun ve gülle yağmuru altında yaşıyorlar her devirde.. *Kul Mustafalar karakollarda geziyor hala, gülle kurşun yağmur gibi yağıyor, yıkılası yerler harap oluyor ve şehitlere serdar oluyor Genç Osmanlar*⁹

*Yağmur çiseliyor, ben de bekliyorum köşede... Bir saçak altında..*¹⁰ Hangimiz beklemiyoruz ki?

⁵ Sezai Karakoç

⁶ Necip Fazıl Kısakürek

⁷ Tevfik Fikret

⁸ Selim Tunçbilek

⁹ Kul Mustafa

¹⁰ Resul Duman

¹ Necip Fazıl Kısakürek

² Burhan Kale

³ Burhan Kale

⁴ Nurullah Genç

Düştüm Geceye

Dar düştüm geceye,
Hasbihal için.
Hesap etmedim,
Onarır diye karanlığını zahir.
Ay elinden geleni yapmıř geceye
Döřese de göđsüne binlerce cevahir.
Yine de korkuyorum...

Siddin senelik duvarlar
seki tařları...
Ayaklanmıř tabur tabur
Adam silueti ađaçlar,
kořar adım üstüme üstüme...
Kaç yedi yetmiř yuttum besmele,
bile bile korkuyorum...
hoyrat rüzgarın uđultusunda
çocukluđumun cinli masalları
Yine... korkuyorum.

Aklımın ipliği zati pamuktan
Zor tutuyorum kendimi
Zangır zangır aklım çıkıyor.
Hařa Sümme Hařa
deyiince geçerdi çocukken
Geçen giden yok,
Yine korkuyorum;
řafak bir atsa üstüme...

Yüksel GAZIOĐLU

BİN YILDAN UZUN GECENİN BESTESİ

Selim TUNÇBİLEK

Türk şiirinin yüce kalesi Yahya Kemal ile ilgili yazı kaleme almak, yıllardır düşündüğüm bir projedir. Projedir diyorum zira Yahya Kemal, bir yazı ile anlatılabilecek şairlerden değildir ya da ben onu bir yazıya sığdırabilecek yeteneğe değilim. Onun hayatını ve şiirini irdelemek esas itibarıyla 'haz'a kanat açmaktır. Haz, şiirin ulaşmak istediği doruklardan biridir. Şiir hazın zirvesinde ne denli soluklanırsa o denli uzun ömürlü olur. Türkçe'nin asil bayrağını en görünür noktada dalgalandıran, Türkçe seslerin doruktaki seçkinlerinden biri Yahya Kemal'dir.

Edebiyat tarihimizde Mehmet Emin Yurdakul'la başlayan ve cumhuriyeti kuran şiire adım atarken, önceki sayfalarda parlayan dört büyük yıldızla karşılaşıyoruz. Bunlar Yahya Kemal başta olmak üzere Tevfik Fikret, Mehmet Akif ve Ahmet Haşim'dir. Aruzu baş tacı eden, bu dört parlak sayfa içinde kendine haslık ve açtığı çığır ile uzun yıllara etki edebilen güçlü iki şairin en estetik boyutlu Yahya Kemal'dir.

Büyük şair Yahya Kemal; Tevfik Fikret'in şahsında sembolleşen anlayışı ve dönemi irdeleyen:

*Bir devri lanetiyle boğan şairin Sis'i.
Vicdan ve ruh elemelerinin en zehirlisi.*

Dizeleriyle toplumsal vicdanı da haklı ve gerçekçi bir eleştiriden geçirerek rahatlatmıştır. Tevfik Fikret'in ufukumuza daraltan ve karatan 'Sis' li şiirinde bu toplumu ve bu toprağı küçük göyerek, kanatmaya başladığı ıstırahımızı durduran Yahya Kemal'dir. O'nun 'Sis' te sorduğu:

*'Milyonla barındırdığın insan kılıklarından
Parlak ve temiz alınlı kaç adam çıkar?'*

Dizeleriyle sorduğu sorusuna şiir cephesinden verilecek tek isim yine Yahya Kemal'dir.

Tevfik Fikret İstanbul'u yanlışların ve kokuşmuşluğun adresi olarak görürken, Yahya Kemal köklü bir medeniyetin sembolü olarak görür. Bu dört şairi birbirinden ayıran ciddi hareket, düşünce farklılıklarıyla birlikte algı ve estetik çeşitlilikte göze çarpar. Mehmet Akif vicdan ve inancın haykırın sesi olurken, Tevfik Fikret inanmadığı bir topluma eleştirel yaklaşımlarla karamsarlık aşılır. A. Haşim sade şiirin ürpertilerinden toplumsal duyarlılık oluşturmaya kapı aralar. Yahya Kemal Bütün bunların da olumlu taraflarını şiirine taşımakla birlikte, köklü bir medeniyetin estetiğini yeni oluşan dünya ile ilişkilendirmeyi de ihmal etmez. O, bunu yaparken de birçoklarından ayrılır. Zira o oligarşik yapıyla doğrudan ilişkili burjuva sözcülüğü yerine 'halk' tan yana olma erdemini içine sindirir.

*Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,
Çeşmeden her su içerken: "Şükür Allâh"a
diyem*

*Yaşıyor sâde mâîşetlerin en safında;
Rûh esen kuytu mezarlıkların etrâfında.
(KGK[1], s. 49)*

*Bir top gürültüsüyle bu sâhilde bitti gün.
Top gürleyip oruç bozulan lâhzadan beri,
Bir nurlu neş'e kapladı kerpiçten evleri.
Yârab nasıl. ferah bu âlem, nasıl temiz!
Tenhâ sokakta kaldım oruçsuz ve neş'esiz.
(KGK, s. 35)*

Diyerek T.Fikret'in aksine içinde yaşadığı topluma değil kendine eleştiri yöneltir. Sevgilileri ile 'Çobanlar gibi dallar yakarak' dağlarda dolaşır ve bu toprakların havasını tarihi ile birlik-

te soludukça büyür.

Yahya Kemal'in, şiirini, dünyasını, duasını ve hülyasını anlamak ancak evrensel boyutları da kuşatan bir bilgi ile mümkündür. O'nun Medeniyet anlayışına uzanmayan her merdiven kısa, yetersizliklerle dolu bir çaba olarak kalacaktır. O, bu toplumun kırılma noktalarını derinleştiren ve parçalanmışlığı kutsayan anlayışı değil, tarihsel bütünlük içinde topyekün tekâmülü eksen alacak şiirler kurar.

Yahya Kemal'in düşünce ve şiirinin derinliklerine geçmeden önce onu buralara getiren bireysel tarihine göz atmakta fayda var. Onu var eden değerler dizisi (paradigmalar) sanat ve düşüncesini de şekillendirmiştir. Thomas Kuhn'a göre paradigma, "belli bir topluluğun üyeleri tarafından paylaşılan inançların, değerlerin, tekniklerin bütünü temsil etmektedir." [2] Kuhn'a göre, bireyler, dünyayı içinde buldukları paradigmanın değerleri, terimleri ve inançlarıyla algırlar. Parnasizmin edebiyatımızdaki en yetkin temsilcisi olmasına rağmen kendi milli tarihine bakışını ve yorumunu farklı bir çizgiye taşımayı bilir. Bu çizgi hamasetin üzerinde özgün estetiklik taşır.

1884 Yılında Türk şehri olan Üsküp'te dünyaya gelir ve Ahmet Ağâh ismini alır. İlköğrenimini Üsküp'te, orta tahsilini İstanbul'da tamamlar. Sultan II. Abdülhamit'e karşı siyasi muhaliflerin safında yer alarak Paris'e gider. Dokuz yıl sürecek olan Paris'teki hayatı onu değiştirir. Fransa'da siyasal bilgiler okurken hocası olan Albert Sorrel'in etkisinin bu değişimdeki payı büyük olur. Birinci Cihan Harbi'nden bir yıl önce; 1913'te yurda döner. O zamanın üniversitelerinde Tarih ve Edebiyat dersleri okutur. Edebiyatımızın zirve kalemlerine -A. Hamdi Tanpınar, Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet gibi- hocalık yapar. Çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yazar. Lozan Konferansına katılan Türk delegasyonu içinde yer alır. Çeşitli dönemlerde Urfa, Yozgat, Tekirdağ ve İstanbul Milletvekili olarak T.B.M.M. de bulunur. Yine çeşitli ülkelerde diplomatik görevlerle Türkiye'yi temsil eder. Bu

görevden emekli olduktan sonra 1958'te hayata gözlerini yumar.

Karlofça Antlaşması ile başlayan Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kayıpları, Papanın Avusturya, Lehistan, Rusya, Malta ve Venediklilerle oluşturduğu kutsal ittifak sonucu süreklilik kazanmış, İngiltere'nin barış görüşmelerinde üstlendiği rolle kazandığı yeni açılım ve onun getirisiyle şekillenmeye başlayan dünya, Türk imparatorluğu için daralan ve sıkıntılarla dolu bir dünya olmuştur. Dünya ticaretinin Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde döndüğü 1500'lü yıllar geride kalmış, Portekizli kâşiflerin bulduğu yeni deniz ticaret yolları, batılılar için Ümit Burnu adını taşıırken, bizim için Fırtına Burnu adıyla fırtınalı yıllarımızın iktisadi temellerini atar olmuştur. İşte Yahya Kemal İmparatorluk neslinin bu tarihi süreçle başlayan parçalanma ruhunun oluşturduğu neslin insanıdır. O tarihi değişim ve gelişim içerisinde problemlere kafa yoran, sancı çeken, gelecekle ilgili endişe duyan neslin mirasçısıdır.

Onun çocukluk yıllarını yaşadığı diyar olan Üsküp, şimdi vatan topraklarından koparılmıştır. Üsküp'ün bu topraklardan koparılışı onun için derin bireysel anlam taşıırken, kendisiyle özdeşleşen milletin de tarihinden uzaklaşmasına dikkat kesilmesine vesile olur. Şuuraltında var olan bu doğduğu vatan parçasına duyulan özlem onun düşüncesini şekillendiren baş etkenlerden biridir.

*Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin
Üsküp bizim değil? Bunu duydum, için için.
Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!*
(KGK, s. 78)

Bu ayrılıktan kalbindeki hayali koruyarak, hicran biriktiren şair, milleti için hicran ve coşku olan duyguların keşfine yönelir. Milletten elem ve kederleri ile tarihi sevinçleri onun şiirinin hareket yapısını oluşturur. Onun kendi değerlerine karşı duyduğu ilgi 'alev gibi hasrettir.' Şiirler bu alev gibi hasretin şiirleridir. İçten, samimi ve sahici söyleyişlerle örülmüş Türk estetiğidir. O,

tarihinde devasa devletler, imparatorluklar kurmuş koca bir milletin çocuğudur. Bu bilgiyi şiirinin ana mihengine koyar. İmparatorluğun yıkılmasıyla birlikte oluşan perişanlık halini eski tarihi binaların ve mekânların uhrevi havasını mimari dehasını keşfe koyularak unutmaya çalışır. Yeni halden kaçarak tarihi mekânlara sığınma güdüsü, parçalanma hissi yaratsa da o, net ve bütünlük arz eden istikbal ümidi aktarmak isteğini diri tutmayı diler. Zaten büyük şaire göre; "İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar."

Yahya Kemal yüreğinin derinliklerinde hissettiği toplumsal incinmeye çözüm olabilmek içindir ki tarihi tabi seyri içinde değerlendirmez. O, tarihi içinde bulunan zamandan geçmişe doğru hareketlendirerek hayal eder. Bu hayal onun dilinde geleceğe tasarlanan resim için güzel ışıklar ve renkler taşır. Tarihi bugünden geçmişe doğru akıtarak, geleceğe oradan taşıdığı motiflerle yön vermek ister. Tarihi bugünden geçmişe akıtarak hareket kazandırmak onun yeniden dirilen, dirilebilen bilinç oluşturmaya katkı sağlar. O, bu olumlu katkıyı şiirin soylu ve derin gücüyle birleştirerek toplumun bütün kesimlerinde yaratmak ister. Onun tarihe duyduğu iştihak, geçmişine ve hatta Üsküp'ten koparılmışlıkla başlayan ve gelişen, olgunlaşan derin bir özlemdir.

*Târîhini aksettirebilsin diye çehren,
Kaç fâtihin altın kanı mermerle karışmış.
(KGK, s. 20)*

Seslenişi ile de tarihi mermerle somutlaştırarak onu toplumsal aynaya dönüştürür. Mesela onun tarihi şahsiyetlere yazdığı şiirle kazanacağı bir şey yoktur. Baki'den bu yönüyle farklıdır. Baki'de görülen –mersiyeler- içten gelen bir ağıt değil, kaybedilecekler duyulan kuşku dur. Yahya Kemal ise durum ve duyusu aksettirmek ister.

Yahya Kemal'in şiiri esas itibarıyla nesnelere his denilen bir aynada kırılmasıyla ruh bulan ve bu ruha, arzulanan da dâhil, medeniyetlerden mısra mısra basamaklar kurarak hayati-

yet, musikiyle görünür bir canlılık katan şiirdir. Asıl üzerinde durulması gereken de bu görünür şiirdir.

Onun şiiri bireysel bir vicdan, his, ilgi ve yaşayan toplumu da kapsamanın ötesinde medeniyet kaygısı ile akılcı sevgisini de birlikte taşıyan bir şiirdir. O, kelimelerle kurduğu mısralarda en güçlü resamlardan daha güçlü resimler çizer. Sonra o resme, seslerin sihriinden devşirilmiş, uhrevi ruh üfleyerek, canlılık ve hayatîyet katan, ender bir şairdir. Şiiri bu noktaya taşıyarak onu görünür kılan kaç şair vardır ki? O yüzden şiiri de şairliği de büyüktür.

O, seçkin olan Yahya Kemal şiirini kurarken Türkçe'nin geçmişi kadar heybetli ve görünür olan kelimeleri ile görünmez olan his ve hayal dünyamızı, dolayısıyla da medeniyetimizin ruh estetiğini ortaya koyan bir şiir de yaratır. Durumu ve duyusu şiirle hikâye eder. A. Haşim şiirinin etkisini durağan nesnelere kazandırdığı hareketle canlılık oluştururken, Yahya Kemal elle tutulan ve görünen vasıflarla, görünmez sıfatların birlikte kullanımıyla yarattığı kuvvet, musikiyle birlikte şiirin kudretini oluşturur. Onun şiiri, kelimelerin durumlarından ve kullanımlarından haz da aldığı bir şiirdir. Kelimelerin birliktelikleri onun dizelerinde aynı zamanda mutluluklarını da haykırır.

Bireylerin ve toplumların hayatında yer alan zaman dilimleri hiçbir halde aynı zaman dilimi değildir. Huzurun ve coşkunun paylaşıldığı anlarla, acıların ve ıstırapların yüreklerde yerleştiği anlar aynı zamansal etkiye sahip değildir. Bu nedenle koca bir cihan imparatorluğunun yıkılışlarına tanıklık etmiş olan Yahya Kemal acılar ve gözyaşlarıyla dolu bir milletin, bin yıldan uzun gecelerinin bestelediği milli bir namedir.

[1] Kendi Gök Kubbeimiz.

[2] Thomas S. Kuhn, Bilimsel Devrimlerin Yapısı, çev. Nilüfer Kuyaş, s. 162, Alan Yayıncılık, Ekim-1982.

PANDORANIN KUTUSU

Hilal KUTLU

“Prometheus’tum çiviyle çakılırken taşlara, Ciğerimi kartallara yedirdim, Tanrılardan ateş çaldım Yüzyıllarca tutuştum, üst üste yandım” şarkılarla efsaneleşen bir Yunan mitolojisi.. Çoğu kez mitoloji ile anılan Antik Yunan Dünyasında çok tanrılı inanç sistemlerinin mevcut olduğu bir döneme denk gelir bu yaşananlar.

Bu medeniyette neredeyse her şeyin bir tanrısı vardır ve tanrıların tanrısı olan Zeus’un bir intikam hikayesidir; Pandora’nın kutusu. Bir gün Zeus bütün geceyi diğer tanrılarla beraber geçirir ve ertesi sabah taze ekmeğin kokusuyla uyanır. Kız kardeşi olan Hestia ise tanrılar arasında pasta pişiren tek tanrı olarak anılır.

Zeus bu kokuyu aldığı anda kardeşine pişirdiği ekmeği getirmesini söyler. Hestia bunun üzerine şaşkın bir yüz ifadesiyle ekmeği kendisinin pişirmediğini söyler. Zeus yatağından fırlayıp bulutların arasındaki boşluğa doğru kokuyu takip eder ve yukarıdan aşağıya baktığı zaman gözlerine inanılmaz çünkü; yeryüzü üzerinde yanan binlerce ateş vardır. Öfkeyle yeryüzüne iner. İlk karşılaştığı adama bu ateşi nereden bulduğunu sorar adam korkudan ağzından kaçırır ve “Prometheus getirdi bu ateşi” der.

Zeus adamı yere fırlatarak hızlıca Prometheus’un evine yol alır, kapıyı bir hışımla kırıp içeri girer. “İnsanlara ne cüretle ateş verirsin?” diye çıkışır. O sırada Prometheus’un ikizi olan Epimetheus korkudan ne yapacağını bilemez haldedir. Prometheus ise umursamaz bir tavırla “İnsanlar soğuktan titiyorlardı ve eminim ki çiğ yemek yemekten bıkmışlardı, bunu bilmek beni

üzüyordu” diye yanıtlayınca Zeus haykırdı; “Senin olmayan bir şeyi verdin ve ateşi çaldın!” Prometheus “Çokta kolay oldu bu iş. Dün gece siz tanrılarla eğlenirken bir bitkinin sapını güneşle yaktım ve yeryüzüne taşıdım sonra insanlara ateşi nasıl kullanacaklarını ve koruyacaklarını öğrettim ve artık bu ateşi insanların ellerinden alamazsın” demesi üzerine Zeus, Prometheus’u kolundan kavrayarak evinin dışına doğru sürüklemeye başlar. O sırada Prometheus kardeşine döner ve

“hoşça kal kardeşim benden sana bir uyarı; eğer sonuçlarına katlanmaya hazır değilsen tanrılardan bir şey alma”

Ve dünya da yaşam bir daha asla eskisi gibi olmadı. İnsanlar tüm bu korkunç sorunlar karşısında umutlarını asla kaybetmediler. Evet, elimizde kalan tek şey; umut...

Zeus Prometheus’u alıp bir dağa çıkartır (Efsaneye göre bu dağ Kafkas dağıdır) ve her gün dev bir kartal gönderip Prometheus’un ciğerini gagaletir

işin ilginç tarafı Prometheus’un ciğerinin parçalandığı her gece sanki hiçbir şey olmamış gibi yeniden büyür. Ve Prometheus tanrılardan ateş çaldığı için hiç pişman değildir. Zeus bu olay karşısında çok daha öfkelenir ve Olympos’da tanrılar ile bir toplantı yapmaya karar verir ve tanrılara olup biteni anlatır. Tanrılar ile beraber kendilerince bir çözüm bulup, topraktan bir kadın heykeli yapmaya karar verirler nitekim yaparlar da. Güzelliğin tanrıçası olan Afrodite bu kadın heykeline güzelliğinden verir, Zeus’un kızı olan Athena bir elbise oğlu Hermes kalbine merak koyar.

Tüm tanrılar bu heykele can üfleterek onu var ederler. Bu kadın gözlerini açtığında Zeus ona eğilerek; “Senin adın Pandora. Sen Epimetheus adında bir titanın karısısın” der ve

eline süslü, büyük bir kutu verir. Zeus; "Bu benim size düğün hediyemdir, bunu evinde sakla ama asla açma" dedikten sonra Hermes ile beraber Epimetheus'un evine giderler. Epimetheus böyle bir güzellik karşısında ne Zeus'un öfkesini ne de kardeşi Prometheus'un ona giderken söylediği sözleri hatırlamayacak şekilde büyülenir. Tanışmalarının üzerinden bir saat geçmeden birbirlerine âşık olurlar ve o gün evlenmeye karar verirler.

Düğün bittikten sonra evlerine döndüklerinde Epimetheus kutuyu fark eder ve Pandora'ya bu kutunun nereden geldiğini sorar. Pandora Zeus'un hediyesi olduğunu ve asla açılması gerektiğini söyler. Epimetheus Pandora'nın elinden kutuyu alarak bir rafa yerleştirir.

Gün geçtikçe Pandora'nın kalbindeki merak büyür ve kutunun içinde ne olduğunu içten içe hep merak eder. Birkaç gün sonra Epimetheus'un evde olmadığı bir gün kutuyu raftan indirir. "Bir kez bakmanın ne zararı var" diyerek kutunun kapağını hafifçe kaldırır. Bir anda kutu ani bir hareketle açılırken, içinden korkunç ve tiz bir ses yayılarak kutunun içindekiler etrafa saçılır. Pandora binlerce korkunç şeyin etrafa yayılmasını çaresizce izler. Kutunun içinden çıkanlar, insanların daha önce hiç yaşamadığı şeylerdi; hastalık, nefret, kötülük, savaş, kıskançlık...

Odanın içine bu korkunç şeyler yayılırken kutudan küçük bir titreşim olur bu şey diğerlerine hiç benzemeyen narin bir şeydir. Ardından gökyüzüne uçuverir.

...

Kutudan en son gökyüzüne uçan, Umuttu... Ve dünya da yaşam bir daha asla eskisi gibi olmadı. İnsanlar tüm bu korkunç sorunlar karşısında umutlarını asla kaybetmediler. Evet, elimizde kalan tek şey; umut... Elinde yeter ki umut kalsın çünkü o zaman ne olursa olsun ışık elbet doğar hayata...

İKİ GÖZÜM

Eski günlerim

Özlüyorum bazen onları

Gelecek günleri de özlüyorum esasında

Ömrüme gelecek, belki kalacak insanlar vardır

kim bilir

Onları da çok özlüyorum

Bi tek geride bıraktığım insanoğullarına

yok özlemim

İyi ki vazgeçmişim,

iyi ki geride bırakmışım diyorum..

Az insanla yaşamayı seviyorum

yaşım büyüdükçe

Az erkek, az kadın, az arkadaş, hiç dost

En çok korktuğum o yalnızlık vardı ya

Ona muhtacım şimdi

Bi başınalığa meylim var

Herkesi her şeyi geride bırakıp gitme arzum

Umudum yine var ama

Korkularım

Sancılarım

Acılarım

Ben değiştim iki gözüm,

Ah bilsen

Baştanbaşa kokum değişti.

Kurtuluş Çelebi

T/AŞKIN ÜÇLEMELER

★
ne yüreğimi söndürecek bir yağmur
ne de ruhumu ısıtacak güneş var
azar azar tükeniyorum!..

★
ben ağlarsam
gökyüzü ağlar
bir de öksüz martılar...

★
ruhumu incitiyor çağ
hayra yoramıyorum düşlerimi
kar yağıyor yarınlarıma!..

★
kazan kaldırıyorum zalime
yaşamaksa yaşamak
ölmekse ölmek!..

★
ne zaman
ağlayan bir çocuk görsem
ölür yaşama sevincim!

★
gülüşüne susadım
hahargözlü kızların
git başımdan karakış!

★
öldüğüm vakit
bir gölgem ağlayacak
bir de yalnızlığım!..

★
gölgesiz şiirler yazıyorum
çocuklar habire ölürken
gıki çıkmayanları kınıyorum...

★
biliyorum asla gelmez
yurduma bahar
içimde çiğdemler açmadıkça!..

Hızır İrfan ÖNDER**Melâl**

Beyaz bulutlarla hemhal gözler,
Akşam kuşların kanatlarında...
Son bakışlarıyla sarı güller,
İnsanı melale aşına eyler...

Sularda güneşin aksi raks eder,
Artık o renkleri görenler, hissiz...
Mendiller sallanır gemiler gider,
Rüzgâr boynu bükük, yapraklar sessiz...

Selçuk ŞAMİL**DÜNYA YAZI GÜNÜNÜZ KUTLU OLSUN**

Bilindiği üzere Orhun Anıtlarının bilinen dikiliş tarihlerinden biri olan 21 ağustos her yıl dergimiz ve bazı kültür sanat ve edebiyat kuruluşlarınca Dünya Yazı günü olarak kutlanmaktadır.

Akalemler dergisi olarak salgın nedeniyle pek çok etkinlikler yapılamadığı gibi Dünya Yazı Günü kutlamaları yapılamadı.

Sağlıklı günlerde Dünya Yazını Gününü daha etkin kutlamak dileğiyle tarihimizin bu önemli dönüm ve değişim süreci Kutlu olsun.

Tüm okur ve yazarlarımızın Dünya Yazı Gününü kutluyor, nice yazılara yelken açacağınız sağlıklı günlerin sizlerin olmasını diliyoruz.

Akalemler

Bilge Karasu'nun Troya'da Ölüm Vardı Öykü Kitabında "Deniz" Teması

Kübra GEDİK

Post modern öykü türünde önemli bir yere sahip olan yazar, alışla gelmiş öykünün sınırlarını çoktan aşmış, kronolojik zaman kavramını yıkmıştır. Eserlerinde geri dönüş tekniği ile tek düze hikâyeye algısını kırar ve yazar eserlerinde birçok temayı kullanarak, insanın toplum karşısında ta- kındığı tavrı, anlamlandırmaya çalışır. İnsan teması altında; korku, kaygı, arzu, ölümün bireydeki yansıması, cinayet karşısında kahramanın tutumu, insanoğlunun doğum ve varoluş sorunsalı, aşkın ihaneti ve sadakati, deniz ve denizi destekleyen öğeler; fener, kayık, su... Tüm bu temalar içinde bu çalışmamda Karasu öykülerindeki "deniz" temasının insan ile ilişkisini inceleyeceğim.

Bilge Karasu'nun hemen hemen bütün öykülerinde denizi görmek mümkündür. Hikâyenin dünyasına girildiğinde denizin o eşsiz büyüüne kapılmamak kaçınılmazdır, doğanın eşsiz tasviri ve bunun destekleyicisi, doğanın ruh, okuru çepeçevre kuşatır.

Yazarın tabiat unsuru olarak önemseydiği bütün öykülerinde yer verdiği denizin insanı saran ışıltısı, kokusu, dalgaların insanda uyandırdığı derinlik ve bu duygulara eşlik eden fener imgesi, Bilge Karasu için insanın özgürleştiği, mekân kavramına işaret eder. Bilindiği üzere mekânın kahraman üzerindeki etkisi azımsanamayacak ölçüde önem arz eder.

Bilge Karasu'nun hikâyelerinde çokça rastlanan "deniz" biranda tüm cazibesi ile karşımızda

uzanır. "Birden bire denizi gördüm karşımda." (TÖV, s.24)

Kahraman insanlardan bunaldığı anlarda, kaçacağı, sığınacağı liman olarak "Deniz'i görmektedir. Kahraman için anılarını aradığı topraklarda asıl değişmeye bir sığındır bu. Su bir temizlenme unsurudur, bunu psikolojik olarak düşündüğümüzde de insan kirlendiğini düşündüğü ruhunu ve toplumu, denizin temizleyiciliği yahut içine alarak yaşadığı ortamdaki uzaklaştırıcı olarak ta düşünebilir.

"Denizin yemiş serinliği içinde birbirimizi kovalıyor, sandalın ardından yüzüp yakalamaya çalışıyor, bordaya tutunduğumuzda yeşil etlerimize bakıp gülüyorduk." (TÖV s.73)

"İncir ağacı, uzakta, denizi lekeliyordu." (TÖV, s.74)

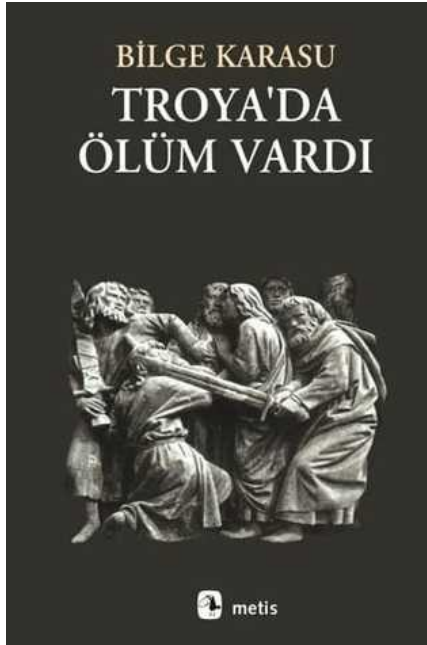
Karasu'da deniz teması

her daim güneş ile zenginleştirilir ve bedbin, yorgun bir ruh hali olarak yansıtılır. "Deniz ışığın içinde her günkü gibi yorucu. Terliyorduk gölgede." (TÖV, s72)

"Isınmış bir denizin içinde elinin yumuşaklığını öğrenmeğe, bilmeğe başladım. Deniz kabardı, eli elime yağdı... Eriyorduk. Deniz sıcaktan uğulduyordu. (TÖV, s.73)

Fenerin denizde yol göstermesi gibi kahramanımız içinde karada denizin yolunu göstermesi düşüncesi her hikâyede deniz kelimesinden sonra onunla bütünleşen fener kelimesinin kullanılışı ile görülür.

"Fener'e giden yoldayım şimdi; az kalmıştı

köyden çıkmama... Fener uzaktan göründü. Deniz turuncu bir ışıltı içinde akıyordu. Yumuşamış gibi duran fener, göğün, yarısı turuncu, yarısı belirsiz bir mavi ile kurşunînin arasında gidip gelen yumuşaklığına, bir başparmağının hafif bir bastırmasıyla gömülmüştü sanki. (TÖV, s.10)

“Denizin yüzü ağır ağır, pul pul ışıdı, açıldı, kızdı. Fener’in dibindeki kayalar, suları bölerken kesinleşti, dalgaların sesi irileşti.” (TÖV, s.68)

Bilge Karasu, eserlerinde denizi hem ölüm hem de yaşam teması ile görürüz. Ölümün soğukluğu fenerin ışığında son bulur. “Suya girdik. Yüksek kayalığa sürüne sürüne baktım.” Dalma”, dedi. “Bir adım ilerisi çok derin. Üç çocuk burada boğuldu burada!” Çakılların denizin dibindeki çakıllar kaygan olur üzerinde yürümek güçtü. Yeşildi çakıllar burada. Az ilerisi, karanlıktı; ağaç yosunları vardı. Çok uzakta denize girenler vardı arkasında daha uzaklarda fener duruyordu, apak. (TÖV, s.29)

Yazar için deniz kelimesi yaşamak kelimesi ile aynı anlamları ifade ediyor. Denize olan sevgisi bütün öykülerinde açıkça görülür.

Troya’da Ölüm Vardı eserinde, Müşfik İstanbul’da deniz kenarında yaşamasına rağmen, Sarıkum’da bulunan denizi dünyadaki diğer bütün denizlerden apayrı bir yere koyuyor, adeta üstün tutuyordu. “Suat’ı bir daha belki de göremeyeceğimi düşündüm; denizsiz, Suat’sız geçecek geceleri...” (TÖV, s.61)

Sarıkum denizi Müşfik için çocukluğu, anıları demektir. Aslında Suat’sız mı denizsiz mi yaşayamayacaktı? Kahramanımız genellikle sabahın erken saatlerinde deniz kenarında gezer yahut denize girerdi. “Güneş, denizin açıklarında doğar doğmaz gözlerime saplandı.” (TÖV, s.9)

“Güneş denizin üzerinde yansımağa başladı.” (TÖV, s.68)

Müşfik denize nazır bir odada yatmanın keyfini çıkaramaz. Çünkü kahramanımızın alışık olmadığı bir deniz sesidir bu. Denizin anaç tavrı, o gece yerini korkutucu, sert bir baba figürüne bırakmıştı.” Denize bakan bir odada ilk yatışım bu. Sıra sıra gelen çarpma sesinde, alışmadığım bir sertlik var. Alışmadığım. İşini gücünü bitirmiş gibi, çarpıp du-

ruyor çakıllara; kabarıyor, çekiliyor. Kayıkhanesi sesi gibi, dam altına giren deniz sesi.” (TÖV,s.32-33)

Kahramanımız bu dizelerde mekân-birey çatışmasını ön plana çıkarır. Alışık olmadığı bir mekânda, alışık olmadığı bir denize karşı huzursuzluk içerisindedir. Böylece anlayabiliriz ki Müşfik içine kapanık birisidir. Ait olmadığı mekânda yalnızlık ve yabancılaşma duygusu içinde anlatma ve gösterme ile ilgili bütün öğeler verilmiştir.

Deniz kahramanının günlük hayatına iyice sinmiştir. Öykülerdeki kahramanların denizden kopmadığını, kendini denize bıraktığını görürüz.

Kahramanımızın hayatında baba figürü derin izler bırakmaktadır. Öyle ki birey ile toplum arasındaki bağlantıyı kuracak olan babanın eksikliği, bireyin topluma yabancılaşmasına neden olurken, içe kapanık ve yalnızlaşmış insanı, anaç bir tavır ile sahiplenilen deniz anlatılır. Deniz bir mıknaş gibi öyküde yer alan insanları kendine çeker. Böylelikle, deniz insanlarla iletişim kuran ve onların ilişkilerini yönlendiren bir unsur olarak kabul görülür. Bilge Karasu’nun Troya’da Ölüm Vardı öyküsü kapsamında yazarın hem gerçek yaşamından hem de kurmaca olan yapıdan hareketle deniz temasını incelemeye çalıştım. Bu çalışma yazarın bütün öykü kitaplarında “deniz” temasının incelenmesi ile nihayete erecektir.

Kaynakça:

- Karasu Bilge, Troya’da Ölüm Vardı, Metis Yayınları, 7.Baskı (Kasım-2012)
- Türk Kültüründe Deniz Ve Deniz Edebiyatı, (Yayına Hazırlayan: Metin Turan, Mustafa Oral) Kibatek vakf (Gazimağusa, KKTC, Akdeniz Üniversitesi, 27 NİSAN-2 MAYIS 2008)
- Alan İbrahim, Bilge Karasu’nun Hikâyeciliği, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı (Konya-2005)
- Evis Ahmet, Bilge Karasu’nun Öykülerinde Yapı ve Tema, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı (Ağustos-2011)
- Karasu Bilge, Göçmüş Kediler Bahçesi, Metis Yayınları (2015)

MERAMI HÜZÜN OLANIN...

Ayşe ALGÜN

Minik bir kelebek kanadı dokundu ruhuna.
Çırpındıkça okyanusları yerle bir etti.

Dalgalar savururken tüm zalimlikleri kendini
koruyacak kuvveti bulamadı bedeninde.

Usul usul teslim oldu kefen beyazlığına...

Ellerinde orantsız güç saklayan zalimler, elleri
çiçekli çocukların eziverdi tomurcuklu hayallerini.

Gökler de eflatun bir tül gibi yayıldı bulutla-
ra...

Karanlık yüzler pelerininden kanlı gül yaprak-
ları saçıyordu bir bir...

Görkemli yalnızlıklar solgun bir gökyüzü bira-
kıyor seyreleyeceğimiz...

Belirsizlikler kuşku ifadeleri artırıyor.

Zamanla alışılır dediğimiz her şey, zamansızlık
oluşturuyor ruhumuzda.

Akıp giden sadece zaman mı? Vurdumduymaz
resmettiğimiz yanlar mı?

Bilmek yetmiyor, zehrolmuş kuytulardan çıkar-
ramıyor en doyumsuz hallerimizi...

O kadar çekilmez olur muydu beklemek?

O kadar sesinin çılgınlığını duyabilmek, en
onulmaz yaraları paralarcasına sarıvermek...

Düşler bile düşlemeyi yordu sancıları ile...

Beklemek, beklentiye boyun eğmek, saklan-
mak köşe bucak...

Anlamaların anlamını renklerin rengini kaybet-
tiği an kadar yitirirken, varlığımızın doyum nokta-
larını...

Halimiz pür melalimizi soran olduğunda de-
ğişmeyecek yaralarımızın izini göstermekten ka-
çınmayacağız.

İNCE DEN İNCE

Yabancı ayaklar dolaşır
Kaldırımlarda
Bilmeden gittiği yeri..
Bir sızıdır dolaşır
Gurbet sokaklarında
Kaldırımlar yürür üstüme
Damarlarıma yürür kaldırımlar
İnceden ince
Yol yol hüzün olur içimde
Kaldırımlar, umutlarım ölünce..

Boşalınca yalnızlık
Göz pınarlarımdan
Ürperir yüzüm
Yakar boğazımı acı bir yumruk
Kar yelleri esince
Yüreğim dağlarda savruk
Bir yola düşer ki
İnceden ince
Değme yiğitlere taş çıkarır
Bir parça umut görünce...

Ah akşamlar...
Gurbet, akşamları gelir üstüme
Kızılıyla içimi tutuşturur ilk önce
Bir yanda dağlar yanar
Öbür yanda ben
Alevler dolaşır içimde
İnceden ince
Aynı cümle dudaklarımda gezinir
Bir günü yaşamadım gönlümce...

Neva SELÇUK

A•KALEMLER

Sahibi : **S.TUNÇBİLEK**

G. Yayın Yönetmeni: **Selim TUNÇBİLEK**

Y. İşleri Müdürü: **Mehmet TUNÇBİLEK**

Adres : Gesi Cumhuriyet Mah. Çarşı Sokak Tunçbilek İş merkezi No:4/C Melikgazi - Kayseri

İki Aylık Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi

Yıllık Abone : 60 TL.

Kurumsal Abone :100 TL.

Baskı : Geçit Ofset

Satış : www.epazardanal.com

